

Abant Sosyal Bilimler Dergisi

Journal of Abant Social Sciences

2024, 24(1): 208-232, doi: 10.11616/asbi.1392917

Yeni Medyanın Sürdürülebilirlik Bakış Açısına Göre İncelenmesi: Bibliyometrik Analiz*

Analyzing New Media from a Sustainability Perspective: A Bibliometric Analysis

Mehmet Arif ARIK¹, Mehmet KAYAKUŞ², Ayşad GÜDEKLİ³, Derya ÇİZMELİ⁴

Geliş Tarihi (Received): 19.11.2023

Kabul Tarihi (Accepted): 13.12.2023

Yayın Tarihi (Published): 25.03.2024

Öz: Medyanın sınırsız insan ihtiyaçlarını gözeterek toplumu devamlı olarak irrasyonel tüketime yönlendirmesi sonucu küresel kaynak ve ihtiyaç dengesi bozulmuş, çevresel ve insani sorunlar gün yüzüne çıkmıştır. Çalışmada, sürdürülebilirlik, medya ve inovasyon ilişkisine yönelik yayınlanan makalelerin kavramsal, entelektüel ve sosyal yapılarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu bağlamda 2002-2023 yılları arasında Web of Science veri tabanında bulunan ve başlığında "sürdürülebilirlik" "medya" "yeni medya" ve "inovasyon" kelimeleri yer alan 1329 makale bibliyometrik analize tabi tutulmuştur. Analiz sonucu 2017 yılından sonra konuyla ilgili yayınlanan makalelerin sayısında büyük bir artış görülmektedir. Çalışma konusuyla ilgili en çok makale "Çevre Bilimleri" kategorisinde yer almaktadır. Makalelerin çoğunluğu Çin Halk Cumhuriyeti'nde yayınlanmasına karşın en çok atıf alan ülke İngiltere'dir. "Sustainability" (Sürdürülebilirlik), hem en çok yayın yapılan dergi olarak hem de konuyla ilgili çalışmalarda en çok kullanılan kelime olarak öne çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Yeni Medya, Sürdürülebilirlik, İnovasyon

&

Abstract: As a result of the media's continuously directing society towards irrational consumption by considering unlimited human needs, the global balance of resources and needs has been disrupted, and environmental and humanitarian problems have emerged. This study aims to reveal the conceptual, intellectual, and social structures of the articles published on the relationship between sustainability, media, and innovation. In this context, 1329 articles in the Web of Science database between 2002 and 2023 with the words "sustainability," "media," "new media," and "innovation" in the title were subjected to bibliometric analysis. As a result of the analysis, there has been a significant increase in the number of articles published on the subject since 2017. Most articles about the study are in the "Environmental Sciences" category. Although most of the articles were published in the People's Republic of China, the most cited country is the UK. "Sustainability" stands out both as the journal with the highest number of publications and as the most used word in the studies on the subject.

Keywords: New Media, Sustainability, Innovation

Atıf/Cite as: Arık, M. A., Kayakuş, M., Güdekli, A., Çizmeli, D. (2024). Yeni Medyanın Sürdürülebilirlik Bakış Açısına Göre İncelenmesi: Bibliyometrik Analiz. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(1), 208-232. doi: 10.11616/asbi.1392917

İntihal-Plagiarizm/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asbi/policy>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University, Since 2000 – Bolu

* Bu çalışma TÜBİTAK (Proje numarası: 122G088) tarafından desteklenmektedir.

¹ Mehmet Arif Arık, Akdeniz Üniversitesi, m.arif.arik@gmail.com.

² Doç. Dr., Mehmet Kayakuş, Akdeniz Üniversitesi, mehmetkayakus@akdeniz.edu.tr (Sorumlu Yazar)

³ Doç. Dr., Ayşad Güdekli, Akdeniz Üniversitesi, agudekli@akdeniz.edu.tr.

⁴ Derya Çizmeli, Akdeniz Üniversitesi, cizmelid@gmail.com.

1. Giriş

İletişim insan doğası için gerekli bir faaliyet olarak tarihin başlangıcından itibaren bireyler arasında gerçekleşmektedir. Bu faaliyet ilk zamanlarda jest, mimik ve sesler kullanılarak yüz yüze gerçekleştirilirken süregelen zamanda insanların toplumsal hayata geçmesi ve teknolojinin büyük bir hızla gelişmesi sonucu, uzun mesafeler arasında zaman ve mekândan bağımsız, insan-insan veya insan makine arasında gerçekleşebilen bir eylem olmuştur. İletişimdeki değişimin en temel etkeni ise iletişim alanında bir ihtiyacı karşılamak veya iletişim eylemini daha konforlu ve verimli gerçekleştirmek amacıyla kullanılmaya başlanan inovasyonlar ve teknolojilerdir.

Kullanılan yenilikçi araçlar ve inovasyonlar açısından iletişimi biçimsel olarak dönüştüren dört farklı dönem bulunmaktadır. Bu dönemlerin ilki yazılı iletişimin ortaya çıktığı "Chirografik" dönem, matbaanın bulunduğu ve basılı materyallerin yaygınlaştığı Gutenberg dönemi, telgraf, radyo, telefon ve televizyon gibi iletişim araçlarının icat edildiği elektronik dönem (Baldini, 2000:5), ve son olarak Charles Babbage'in "analitik makinası" ve Louis Daguerre'in "dagerotip"i ile başlayan ve günümüze kadar devam eden bilgisayar ve internet dönemidir. Her dönem bünyesinde bulundurduğu iletişim araçlarına ve medyaya farklı özellikler ve görevler katarak ilerlemiştir. Örneğin matbaanın gelişmesi reform hareketlerini tetikleyip akılcı, eleştirel bir toplumun önünü açarken 2. Dünya savaşı sonrasında gerçekleşen modernizm akımıyla televizyon, radyo ve gazete gibi kitle iletişim araçları sermaye odaklı bir yapıya bürünmüş ve tüketim kültürünün oluşmasında ve yayılmasında önemli bir rol oynamıştır (Taylan ve Arklan, 2008).

20. yüzyılın sonlarına doğru tüketim kültürünün yol açtığı ekolojik kriz gibi yıkıcı etkilere karşı sürdürülebilir gelişim hareketi başlamıştır (Boschele, 2020). Sürdürülebilirlik tüm dünyada önemli bir gündem maddesi olmasına karşın başlangıçta medya sektörünün ihmal ettiği bir konudur (Zengin, 2014). Ancak 1990 yılından itibaren medyadaki yenilikçi gelişmenin, denetim, demokrasi, yönetim ve çatışma sonrası gündemin vazgeçilmez bir ögesi olduğu gibi, sağlık, yoksulluğun azaltılması, yolsuzlukla mücadele ve ekonomik kalkınma gibi sürdürülebilirlik faaliyetlerini destekleyen bir rol oynadığı anlaşılmıştır (Whitehouse, 2009:76).

Sürdürülebilirliğin kavram olarak çok geniş kapsamı ve birçok farklı tanımı bulunmasına karşın en kabul gören tanımı; "bugünün gereksinim ve beklentilerini, gelecek kuşakların kendi gereksinimlerini ve beklentilerini karşılama olanaklarını tehlikeye atmaksızın karşılamaktır" (Emrealp, 2005:14) şeklindedir. Tanımda yer alan gereksinim ve gelecek kuşaklar ifadeleri, kavramın adalet ve eşitlik anlayışı çerçevesinde ele alındığını göstermektedir (Turgut, 1998:704).

Medya ve iletişim araçları, tarihsel serüveninde yaşadığı inovatif değişimlerin çevre ve sürdürülebilirlikle ilgili konulara doğrudan etkileri olmuştur. Örneğin dijitalleşme, bilginin üretilmesi, çoğaltılması, dağıtılması ve saklanması için kullanılan kâğıt, mürekkep, matbaa gibi sarf malzemeleri ile taşıma ve depolama gibi üretim maliyetlerini azaltmıştır.

Medyanın sürdürülebilirlikle ilişkisi sadece teknik ve teknolojik açıdan yaşadığı değişimlerle değil, kişiler arası değerler, adalet ve toplumsal yargılar inşa etmek için etkili bir araç olmasıyla da alakalıdır. Medya inşa ettiği yargılar ve kavramlar arasındaki ilişkileri, sosyal-ekolojik adalet ve sürdürülebilirlik üzerinde etkileri olan, mekân ve zaman boyunca kolektif gelişime katkıda bulunan tercihleri ve çevre ve ekolojik adaletle ilgili davranışların uygunluğu ve ahlakiliği üzerine düşünceleri de şekillendirir (Calcagni vd., 2019). Bu bakımdan, değerlerin birbirleri arasındaki ilişki boyutuyla estetik ve statü gibi bireylerin ekosistemlerden elde ettiği gayri maddi fayda ve değerlere odaklanan kültürel ekosistem hizmetlerinin medya aracılığıyla nasıl ve ne şekilde oluşturulduğu ve desteklendiğini incelemek literatürünün ilgi odağına girmektedir (Calcagni vd., 2019). Bu doğrultuda medya ve sürdürülebilirlik ilişkisinin

literatürdeki durumunu ortaya koymak önem arz etmektedir. Bu çalışmada “medya”, “yeni medya”, “sürdürülebilirlik” ve “inovasyon” kelimelerinin sadece makale başlıkları, özet ve anahtar kelimeler içerisinde yer aldığı çalışmalar WoS veri tabanında aratılarak toplanmış, veri seti oluşturulmuş ve bibliyometrik analiz tekniğiyle incelenmiştir. Bu doğrultuda literatürdeki çalışmaların türleri, yazarları ve yapıldığı ülkelerle birlikte atıf analizleriyle en çok etkileşime sahip çalışmalar, yazarlar ve ortak yazarlık durumları gibi literatürün kavramsal, entelektüel ve sosyal yapısı ortaya konulmuştur.

1.1. Medya, inovasyon ve sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirlik, medya için hem bir gündem maddesi olarak hem de kitle iletişim aracı formatına uyarlanması bakımından zor bir kavramdır (Center on Sustainable Consumption and Production [CSCP], 2010:6-7). Kavramın geniş, karmaşık ve kapsayıcı olması sebebiyle medya sektörü gibi spesifik bir alan için ele alındığında kısıtlanarak incelenmesini gerektirmektedir. Bu bağlamda medya, inovasyon ve sürdürülebilir gelişme ilişkisi iki farklı açıdan ele alınmaktadır (Zengin, 2014). Bu açılardan ilki, kitle iletişim araçlarının, sürdürülebilirlik ve çevre ile ilgili konuları anlaşılır bir biçimde topluma aktararak çevre ve birey arasındaki ilişkisel, sosyal ve ekolojik değerleri ve çevresel adalet yargılarını oluşturmada oynadığı rolle ilgilidir (Calcagni vd., 2019; Zengin, 2014). Bu bağlamda medya, geniş kitlelere ulaşarak sürdürülebilir gelişme konusunda bilgilendirme ve bilinçlendirme için iletişim stratejileri geliştirmekte ve uygulamaktadır (Programme des Nations Unies Pour l'Environnement [PNUE], 2005).

Medya ve sürdürülebilirlik ilişkisinin ikinci boyutu ise medya sektöründeki inovasyonların ve sürdürülebilir gelişmenin ekonomi-çevre ilişkisiyle alakalıdır. Medya sektöründe kâğıt kullanımının azaltılması veya geri dönüşümlü kağıtların tercih edilmesi, üretim ve dağıtım kanallarında sayısal tabanlı yeni iletişim teknolojilerinden ve internetten yararlanılması gibi medyanın sürdürülebilir gelişme etrafında yapılandırılması bu ilişkiyi temsil etmektedir (Union de la Presse Francophone, 2012).

Bu iki açıya ek olarak iletişim araçlarının ve medyanın sürdürülebilirlikle ilişkisinde, yenilikçi araçlar ve inovasyonlarla geçirdiği doğal evrimi süresince çevre ve sürdürülebilirlikle ilgili konularda bünyesine kattığı faydalı veya zararlı özellikler ve görevler bulunmaktadır. Bu noktada iletişimin dönüşümünde rol oynayan yenilikçi iletişim araçlarına ve inovasyonlara göz atmak, medya ve iletişim araçlarının günümüzdeki yapılanmasını anlamak ve bünyesine eklenen sürdürülebilirlikle ilişkili gelişimleri tanımak için önem arz etmektedir.

1.2. Medyanın yenilikçi araçları ve inovasyonları

Yazılı iletişim araçlarının ortaya çıkışı yüz yüze iletişimin zamana, uzama ve insana bağımlı yapısının kalıcı olmaması, hataya ve anlaşmazlıklara imkân vermesi ve bilgi dağıtımının zahmetli oluşu yüzünden olmuştur. Yazılı materyallerle gerçekleşen iletişimin, sözle kurulan iletişime nazaran doğrulanabilir olması ve zamana direnebilen yapısı sebebiyle yalnızca haberleşme amacıyla değil geniş topraklar arasında kanun ve kararların duyurulması için de kullanılmıştır. Bu durum iletişim araçlarına haberleşme görevinin yanında merkezi otoriteyi temsil etme, yönlendirme ve kontrol altında tutma gibi günümüze kadar sürecek ikincil bir görev atfetmiştir (Innis, 2006). Özellikle teknolojinin belirleyici rolü üzerine duran Innis (2006) medyaya ve iletişim araçlarına sahiplik eden “imparatorlukların” kendi dönemlerini yalnızca bir sonraki daha gelişmiş iletişim aracı bulunana kadar yaşayabildiğini belirtmektedir. Bu denli büyük bir önem atfedilen iletişim araçları, yazının bulunmasından hareketli matbaacılığa kadar geçen sürede “otoritenin temsili” gibi önemli bir görevi bünyesine katmıştır. Öte yandan bu dönemde yazılı materyallerin üretimi ve dağıtımı için maliyet oluşması iletişim araçları ve medyanın, sürdürülebilir-ekonomi açısından için ilk olumsuz etkiye sahip olmasını sağlamıştır.

İletişimi dönüştüren ikinci dönemi basım tekniklerinde gerçekleşen yenilikçi fikirler başlatmıştır. Bu yeniliğin en kilit ismi ise Johann Gutenberg'dir. Gutenberg'in matbaa alanına getirdiği yenilik, hareketli metal harfleri basım için kullanmasıyla oluşmuştur. Bu dayanıklı harfler, tekrar tekrar düzenlenip kullanılabilirdiğinden kitapların daha az zahmetle, daha hızlı sürede basılmasına imkân vermiştir (Kaya, 2020). Gutenberg'in matbaa tekniği, kilisenin otoritesinin ve kararlarının sorgulanmaya başlayarak Hristiyan dünyasında büyük bir etki bırakan Protestan reformu sırasında Protestanların propaganda gücünü oluşturmuş, Almanların ana dillerinde okuma oranlarını arttırarak milli bilinçlerini yükseltmiş ve savunulan düşüncelerin hızlı bir şekilde yayılmasını sağlayarak geniş kitlelere ulaştırmıştır (Schaff, 2002:314-315; Holborn, 1942:129-131; Merriman, 2010:118). Matbaa alanındaki gelişmeler, mesajın bir araç vasıtasıyla geniş kitlelere ve gruplara iletimini sağlayan kitle iletişiminin ortaya çıkışında rol oynamış ve günümüz medyasının temelleri bu dönemde atılmıştır. Buna karşın matbaanın icadından sonra ise gazetenin bir kitle iletişim aracı haline gelmesi ancak on yedinci yüzyılda mümkün olmuştur (Üngör, 2020:384).

İletişim alanındaki en önemli gelişmeler ise yirminci yüzyılda kendini göstermiştir (Işık, 2012). Bu dönemde elektromanyetik dalgalarla mesajların aktarılması gerçekleşmiş, telsiz, radyo ve televizyon icat edilmiş ve iletişim tam olarak uzam ve zamandan bağımsız, ses ve görsel tabanlı, tek yönlü ve kitlesel olarak gerçekleştirilebilir hale gelmiştir. Öte yandan iletişim araçları ticarileşerek her evde kendine yer bulmaya başlamış (Crowley ve Heyer, 2010:184) ve beraberinde bu araçlara yönelik haber ve içerik hazırlayan organize kurumların veya başka bir deyişle medyanın yükselişi gerçekleşmiştir. Bu durum kitle iletişim araçlarının ve medyanın dünyayı bir futbol topu gibi küçülterek herkesin, her yerden ve her şeyden haberdar olabileceği "küresel bir köy" haline gelmesine sebep olmuştur. (McLuhan ve Povers, 2001).

Kitle iletişim araçları kendinden önceki dönemlerde yer alan iletişim araçlarına nazaran bir haberin veya bilginin birden fazla kişiye daha az maliyetle ve çabayla iletilmesini sağlamış ve bireyleri propaganda ile yönlendirme ve kontrol etme görevlerini atfetmiştir. Özellikle kitle iletişim araçlarının yükselişe geçtiği 20. yüzyıl, medyanın devletlerin bir ikna aracı olarak kullanıldığı ve devletlerin kontrolünde olduğu bir dönem olmuştur (Üngör, 2020:385). Televizyon, radyo, gazete, internet ve bilgisayarlar gibi yenilikçi araçlar medya endüstrisi ve küresel ekonominin en temel aracı olmuş, medyanın ülkelerin hegemonyasını veya tüketim kültürünü yaymak için kullanılmasını sağlamıştır.

Yirminci yüzyılın ikinci yarısında icat edilen iki yenilikçi teknoloji hem kitle iletişim araçlarını hem de iletişim biçimlerini kökten dönüştürmüştür. Bu iki teknolojinin ilki internettir. İnternet olası bir nükleer savaş durumunda geleneksel iletişim yollarının kullanılamaması ihtimalini bertaraf etmek ve iletişimin devamlılığını sağlamak amacıyla oluşturulan bir ağıdır (Akgül ve Arslan, 2022). Ağın başarılı olmasıyla önce üniversitelerin sonra da ticari kuruluşların kullanmış devamında ağ büyümüş gelişmiş ve "İnternet" adını almıştır (Gönenç, 2003:88-89). Aynı dönemde başlangıçta analitik bir makine veya hesap makinesi olarak kullanılması planlanan bilgisayarlar gelişmiş, önce masaüstüne daha sonra da elde taşınabilen araçlar haline gelmiştir (Sığırcı, 2021). İki teknoloji diğer sektörlerde olduğu gibi medya sektöründe de kullanıma başlanmış, bilgisayarlar iletişim araçlarının yapısına girerek daha gelişmiş bir şekilde bulunan "yeni iletişim teknolojilerini" ortaya çıkarmıştır (Aytekin, 2012:102). İnternet ve bilgisayar ve mobil cihazlar gibi yeni iletişim teknolojileri ve sosyal medya, bloglar, vikiler ve video paylaşım siteleri gibi dijital platformlarla birlikte, medya çevrimiçi ağlarla kurulan, sayısal tabanlı, kullanıcısının içeriklerin üretim, dağıtım ve tüketim pratiklerine ortak eden etkileşim temelli bir "yeni medya"ya dönüşmüştür (Kayakuş ve Yiğit Açıkgöz, 2022). Yeni medya, ana akım kitle iletişiminin tek yönlü fikir alışverişine alternatif olarak paylaşımcı ve çoğulcu bir ekosistemin oluşturabilme imkanına sahiptir. Bu durum egemen düşüncelerden ziyade toplumun içerisinde yer alan azınlık görüşlerin temsil edilebilmesini de sağlamaktadır. Aynı dönemde ise kamuoyu gündeminde sürdürülebilirlik ile görüşler yaygınlaşmaya başlamıştır (Aknin vd.,

2002, Kayakuş ve Yiğit Açıkgöz, 2023). Özellikle çevre konusu akademik çevrelerin de ilgisini çekmiş, ekonomik boyutunun yanı sıra toplumsal yönüyle de farklı açılardan ele alınmıştır (Zengin, 2014).

1.3. Sürdürülebilirlik ve medya

Sürdürülebilirlik kavramının çok geniş ve kapsayıcı olmasından kaynaklı tam olarak üzerinde uzlaşılmış kesin ve net bir tanımı bulunmamaktadır (Ciegis, vd. 2009; Auzins ve Vanags 2012; Walid, vd. 2012; Kayakuş vd., 2023). Ancak kavramla ilişkili genel olarak bir tanım yapıldığında sürdürülebilirlik, toplum için önem arz eden özgürlük, adalet gibi değerlerin yükseltilmesi ve yoksulluk, çevre kirliliği gibi olumsuzlukların azaltılması veya ortadan kaldırılmasını hedefleyen kapsayıcı bir düşünce sistemidir (Dernbach, 2001; Kayakuş vd., 2023).

Sürdürülebilirlik düşüncesinin doğuşu çok eskiye, antik Yunan Mitolojisine kadar dayanmaktadır (Bozlağan, 2005:1013) Kavramın doğrudan bir şekilde medyayla ilişkilendirilmesi ise 1992 yılında Brezilya'nın Rio de Janerio şehrinde gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı ile başlamıştır (Zengin, 2014). Konferansta sürdürülebilir politikalarla ilgili ülkelerin ulusal ve uluslararası düzeyde ülkelerin iş birliği yapması ve bilgi paylaşımında bulunması görüşülmüştür (Turgut, 1998:704-706). Özellikle konferansın deklarasyon ilkelerinin uygulama belgesi olan ve "Gündem 21" şeklinde anılan karar metni sürdürülebilir politikalar için yol haritası olmuştur. Gündem 21'de 4 temel bölüm bulunmaktadır. Bu bölümlerin ilki gelişmekte olan ülkelere sağlanacak finansman desteklerinin belirlendiği finansman ve ekonomi bölümüdür. İkinci bölüm kalkınma kaynaklarının korunması ve yönetimiyle ilgilidir. Bu bölümde arazi kaynaklarının planlanması, orman ve biyolojik çeşitliliği korumak gibi faaliyet ve düzenlemeler bulunmaktadır. Üçüncü bölüm etkin sosyal grupların toplumsal ve ekonomik rollerinin güçlendirilmesine ayrılmıştır. Bu gruplar gençler ve çocuklar, kadınlar, çiftçiler, işçiler, ticaret ve endüstri çevreleri ile akademisyenler gibi örgütsel gruplardan oluşmaktadır. Dördüncü bölüm ise gelişmekte olan ülkelere sağlanacak bilim, eğitim ve öğretim, kurumsal düzenlemeler ve hukuki araçlar uygulama mekanizmalarını ve düzenlemelerini kapsamaktadır. Gündem 21 ile ülkelerin sürdürülebilirlikle ilgili politikaları demokrasi ve insan haklarının temel unsurları olan bir yaklaşımla düzenlenmiş olsa da beklenen etkiyi yaratamamış ve başarısız olmuştur (Özcüre, 2014). Bu başarısızlığı aşmak ve uygulanabilir politikalar geliştirmek amacıyla Rio konferansından tam 20 yıl sonra tekrardan Rio de Jenerio şehrinde yapılan ve Rio+20 olarak anılan Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi gerçekleştirilmiştir. Zirvede günümüz koşullarında ortaya çıkan veya çıkması muhtemel riskler ve tehditlere yönelik çözüm önerileri ve uygulanabilir gerçekçi stratejiler üretilmesine yönelik kararlar alınmıştır (Birleşmiş Milletler 2012). Gündem 21'den farklı olarak Rio+20'nin karar metninde sürdürülebilir gelişmenin insan odaklı olması, gençler ve çocuklar da dahil olmak üzere daha kapsayıcı bir yaklaşımın benimsenmesi, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadınların ekonomik ve siyasal yaşama katılımlarının güçlendirilmesi, sosyal içermenin teşvik edilmesi gibi konular öne çıkmaktadır (Zengin 2014; Çınar, 2014; Gedik, 2020; Özmehmet, 2008). Öte yandan yine aynı zirvede, sürdürülebilir gelişme konusunda medyanın ve toplumun bilgilendirilmesi ve sürdürülebilir kalkınmaya etkin katılımının sağlanması, gerçekleştirilen faaliyetlerin ve elde edilen deneyimlerin açık, şeffaf bir biçimde kamusal kurumlar ve iştiraklerle paylaşılması, hükümet ve kamu arasındaki bilgi akışının hızlandırılmasıyla birlikte konunun gündemde yer alması açısından önemi vurgulanmıştır (Birleşmiş Milletler, 2012).

Rio konferansları sonucunda medyanın sürdürülebilirlikle ilgili ulusal ve uluslararası sorumlulukları şekillendirilmiştir. Bu sorumluluklar çerçevesinde medyanın kamuoyuna yönelik gerçekleştirebileceği faaliyetler Tablo 1.de gösterilmiştir.

Tablo 1: Medyanın Kamuoyuna Yönelik Gerçekleştirebileceği Faaliyetler

Sürdürülebilir Medya Üretimi:	Medya, çevresel etkileri minimize etmeyi, adil çalışma koşullarını desteklemeyi ve toplumsal sorumlulukları yerine getirmeye yönelik içerikleri üretebilir veya yayınlatabilir.
Yeni Medyanın Sürdürülebilirliği:	Yeni medya platformları, sürdürülebilirlik ilkelerine uygun olarak enerji tasarrufu ve karbon ayak izi azaltma stratejileri benimseyebilir. Aynı zamanda platformu kullanan bireyler arasında çevre farkındalığı ve sürdürülebilirlik bilincini arttıracak içerikler desteklenebilir.
Sürdürülebilirlik Haberciliği:	Medya, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadınların ekonomik ve siyasal yaşama katılımlarının güçlendirilmesi, sosyal adalet, çevre ve ekolojik düzen gibi sürdürülebilirlikle ilgili haberleri ve konuları işleyerek toplum nezdinde gündem oluşturabilir.
Yenilikçi Sürdürülebilir Çözümler:	Medya ve yeni medya alanlarında sürdürülebilirlikle ilgili yenilikçi medya platformları, ekolojik araç ve teknoloji gibi sürdürülebilirlik çözümleri geliştirmek için inovasyonlar üretilebilir. Öte yandan bu inovasyonların tanıtımı ve yeniliğin yayılması için de medya ve yeni medya kullanılabilir.
İnovasyon ve Yaratıcı Sürdürülebilir İçerikler:	Yeni medya araçları geliştirerek veya kullanılarak yeni ve yaratıcı içerik üretim yöntemlerinin geliştirilmesine katkıda bulunabilir. Örneğin, sanal gerçeklik (VR) veya artırılmış gerçeklik (AR) gibi inovasyonları sürdürülebilirlik konularını bireylere veya kamuoyuna daha etkileyici bir şekilde aktarmak için kullanılabilir.
Çevresel İzleme ve Bilinçlendirme:	Medya, inovatif veri toplama ve analiz yöntemleri kullanarak çevresel değişiklikleri izleyebilir ve toplumu bilgilendirebilir. Bu, iklim değişikliği, doğal felaketler ve çevresel sorunlar gibi konuları kapsayabilir.

Medyanın sürdürülebilirlikle ilgili içerik üretimi, dağıtımı ve tanıtımı gibi faaliyetlerin yanı sıra hem sektörel hem de politik açıdan ifade özgürlüğü, tarafsızlık ve çoğulculuk ilkelerine uygun bir yapılanma oluşturması ve bu yapının hukuki, siyasi ve ekonomik çevreler tarafından desteklenmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda “Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Komisyonu” (UNESCO) bünyesinde kurulan “İletişimin Geliştirilmesi için Uluslararası Program”ı tarafından medyadaki sürdürülebilirliği gösteren beş ana kriter belirlenmiştir (UNESCO, 2008);

1. İfade ve haber alma özgürlüğünü koruyan, uluslararası düzeyde demokratik uygulamaları model alan, çoğulculuk ve çeşitliliği destekleyen aynı zamanda sivil toplumun katılımı sağlayan yasal, siyasi, düzenleyici ve denetleyici bir yapının bulunması.
2. Devlet tarafından çoğulculuk ve çeşitliliğin korunması amacıyla tekelleşmeyi önleyici tedbirlerin alınması, ekonomik dengenin ve şeffaflığın sağlanması.

3. Medya yapılanmasında özdenetimin esas hale gelmesi, hak haberciliğinin temel ilkelerinin ve nesnellüğün benimsenmesi, medya okuryazarlığının sağlanması, azınlıklar ve marjinal grupların göz ardı edilmeden temsil edilmesi ve yansıtılması.

4. Medyada çalışanlarının hem akademik düzeyde hem de mesleki açıdan yetkinliğinin artırılması, medya sektörünün meslek örgütleri, sendikalar, sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumları tarafından izlenmesi ve desteklenmesi.

5. Toplumun her kesiminin erişebildiği bir medya için alt yapı oluşturulması, haberin toplanması ve dağıtımı için teknolojinin en verimli biçimde kullanılması (UNESCO, 2008:12-13).

2. Metodoloji

Bibliyometrik yöntem, bibliyometrik verilerin nicel teknikler kullanılarak uygulanmasını kapsamaktadır (Pritchard, 1969). Bibliyometrik yöntem kullanılan çalışmaların geçmişi çok eskiye, 1900'lü yılların başına dayanmasına karşın (Okubo, 1997:17) günümüzde popülaritesi büyük oranda artmıştır. Öyle ki Bibliyometrik yöntem kullanan yayınlar, son on yılda ortalama 1021 yayın ile yıllar içinde artmıştır (Albayrak, 2023). Bibliyometrik analiz; makale ve dergi performansları, iş birliği modelleri ve araştırma bileşenleri arasındaki popüler eğilimleri ortaya koymak için veya mevcut literatürdeki belirli bir alanın kavramsal ve entelektüel yapısını keşfetmek gibi çeşitli nedenlerle kullanılmaktadır (Donthu vd., 2021; Verma ve Gustafsson, 2020; Donthu vd., 2020). Özellikle teknolojinin ilerleyişine paralel olarak büyük verilere ulaşımın kolaylaşması bir alinyazındaki birikimci bilgilerin kapsayıcı bir biçimde ele alınarak incelenmesinin önünü açmıştır. Bu bakımdan Bibliyometrik yöntem, çalışmayı yönlendiren akademisyenlerin yorum yanlılığı ile gölgelenebilecek nitel tekniklere dayanma eğiliminde olan sistematik literatür incelemelerinin aksine (MacCoun, 1998:282), nicel tekniklere dayanmakta ve daha nesnel bulgular sağlayarak olası önyargıların önüne geçmektedir (Donthu vd., 2021b).

Bibliyometrik analiz aşağıdaki soruları ele almaktadır;

- Makaleler hangi indekste yayınlanmaktadır?
- Bu yazarların menşe ülkeleri hangileridir?
- Her çalışmanın temel ilgi alanları ve anahtar sözcükleri nelerdir?
- Literatürde atıf yapılan makaleler nasıldır?

Bibliyometrik analizde başvurulan temel iki teknik ise performans analizi ve bilim haritalama teknikleridir (Donthu vd., 2021b). İlk teknik olan *Performans analizi*, incelenen alandaki araştırma bileşenlerinin incelenmesine dayanır. Performans analiziyle birlikte araştırmacı; yazar, üniversite, enstitü vb. araştırma bileşenlerinin belirlenen alana katkılarını ve performanslarını incelenmektedir (Donthu vd., 2021b; Öztürk, 2021). Tanımlayıcı ve belirleyici olan performans analizi, bibliyometrik çalışmaların ayırt edici özelliğidir (Donthu vd., 2020:11). Diğer teknik ise *Bilim haritalama* tekniğidir. Bilim haritalandırma tekniği araştırma bileşenlerinin arasındaki ilişkilere odaklanır. Bu teknik, araştırma bileşenleri arasındaki entelektüel etkileşimler ve yapısal bağlantıları ortaya koymaya çalışan araştırma girişimleri için uygun bir yöntemdir. Bilim haritalama teknikleri arasında alıntı analizi, ortak alıntı analizi, bibliyografik birleştirme, ortak kelime analizi ve ortak yazarlık analizi yer almaktadır (Donthu vd., 2021b).

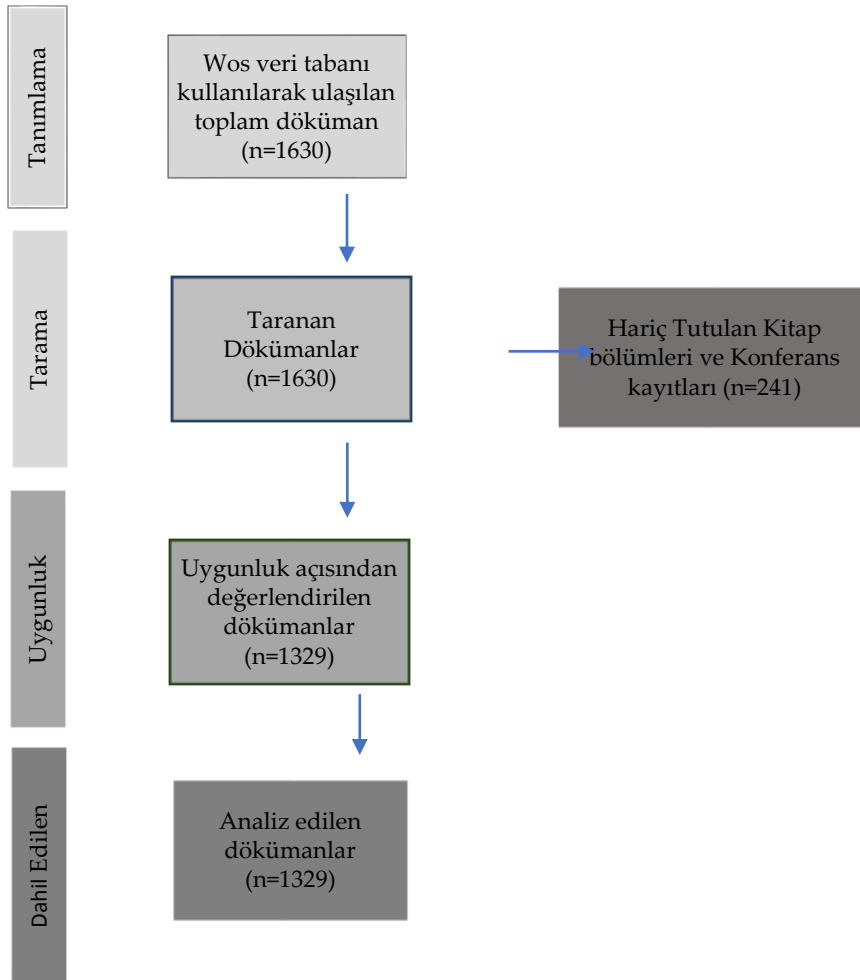
Çalışmanın veri tabanının oluşturulmasında Web of Science Core Collection (Wos) veri tabanı kullanılmıştır. Web of science birçok farklı disiplinden sağladığı veri setinin büyüklüğü, çeşitliliği, verilerin yüksek niteliği, (Merigó vd., 2015) ve verilerin elde edilmesinde sağladığı kolaylık (Donthu vd., 2021b) yüzünden bibliyometrik analiz kullanılan çalışmalar için popüler veri tabanlarıdır. Çalışmada incelenen 2002-2023 yılları arasında yayınlanan çalışmalar incelenmiştir. Arama yapılırken "AND" ve "OR" bağlaçları kullanılmış; media OR new media OR social media AND Sustainability AND innovation anahtar

kelimeler makale başlığında (TOPİC) aratılmıştır. “AND” operatörü, iki veya daha fazla anahtar kelimenin veya terimin birlikte geçtiği makaleleri veya kaynakları bulmak için kullanılırken “OR” operatörü iki veya daha fazla anahtar kelimenin veya terimin herhangi birini içeren makaleleri veya kaynakları bulmak için kullanılmıştır. Veri tabanını Makaleler, erken erişim makaleler, Review makaleleri oluşturmaktadır.

Veri seti gürültülü verilerden ayıklanmış ve “R” tabanlı ve ücretsiz bir program olan WosViewer ile analiz edilmiştir.

Çalışmada birçok disiplinde yer alan derin ve geniş literatürün toplanması, taranması ve analiz edilmesi gerekmektedir ve bu süreç oldukça uzun ve zahmetlidir. Bu doğrultuda çalışmada bibliyometrik analizin bilgi alanlarının biçimsel özelliklerini incelemek adına atıf analizi (CA;Citation Analysis), anahtar kelimelerin birlikte oluşumu (Co-Occurence veya Co Word Analysis), ortak atıf analizi (CCA; Co Citation Analysis) veya ortak yazarlık (Co Authorship)_analizi gibi çeşitli yaklaşımları içeren (Kurutkan ve Orhan, 2018) istatistiksel yöntemler kullanılmıştır.

Şekil 1: Dokümanların Belirlenmesi ve Seçimine Yönelik Akış Diyagramı

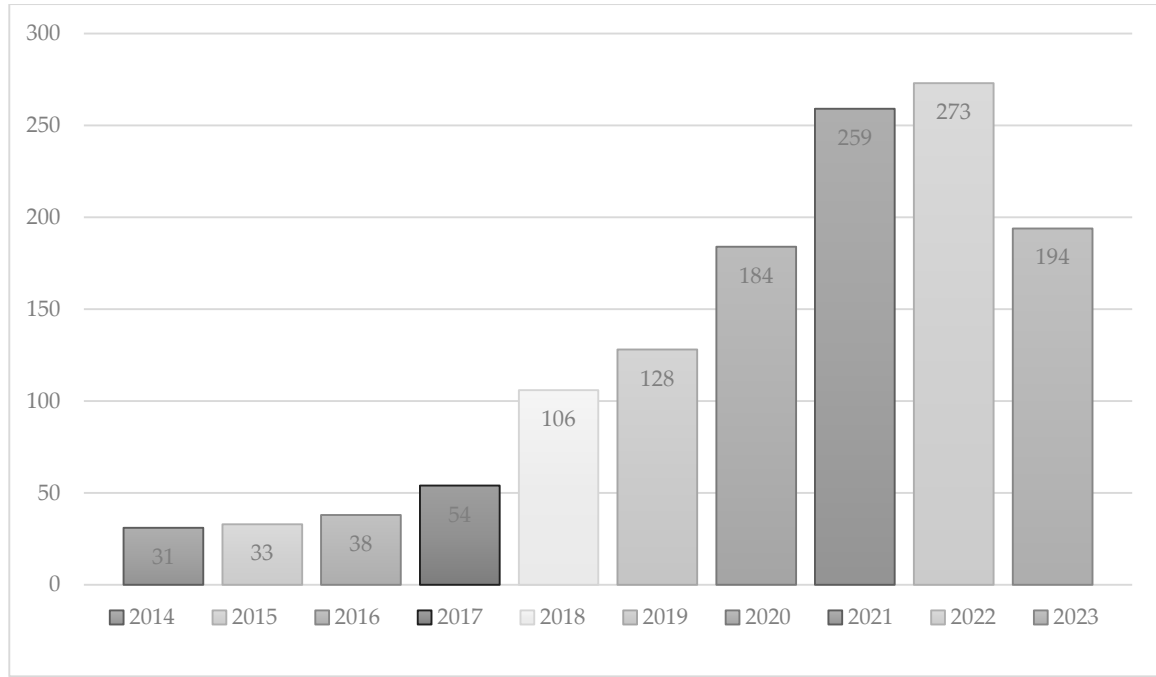

2.1. Bulgular

2.1.1. Performans analizleri

Makaleye konu olan yayınların yıllık dağılımı incelendiğinde ilk olarak 2002 yılında konuyla ilişkili yayınların yapıldığı görülmektedir. Ancak bu dönemde konuyla ilgili yapılan yayınların sayısı oldukça düşüktür. Öyle ki 2002 yılı ile 2016 yılları arasında yapılan toplam yayın sayısı yalnızca 191'dir. Öte yandan 2017 ve sonrasındaki yıllarda yayınlanan çalışmaların sayısında istikrarlı bir yükseliş görülmektedir (Şekil 2.). Bu durumun en temel sebebi olarak Birleşmiş Milletler üyesi ülkeler tarafından uygulanması kararlaştırılan ve 2016 yılında yürürlüğe giren “*Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri*” ve 2019 yılında kabul edilen “*Avrupa Yeşil Mutabakatı*”nın karşılanması amacıyla gerçekleştirilen faaliyetlerdir (Bal vd., 2022; Yılmaz ve Yücel, 2022). Çalışmaların sayısındaki artış özellikle 2021 ve 2022 yıllarında en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Bu dönemde 2019'da gerçekleşen Covid-19 pandemisiyle ortaya çıkan izole yaşamın etkilerini aşmak ve ortaya çıkan sürdürülebilir ekonomi ve iletişim ihtiyaçlarını karşılamak (Bal vd., 2022) amacıyla yenilikçi fikir ve araçlar üretmek için çalışma sayısının arttığı düşünülmektedir. 2023 yılı ele alındığında ise yalnızca yedi aylık bir süreç geçmesine rağmen konuyla ilişkili 194 dokümanın yayımlandığı görülmektedir. Bu durum, 2023 yılının “en çok yayın yapılan yıl” olacağına yönelik güçlü bir önerme oluşturmaktadır.

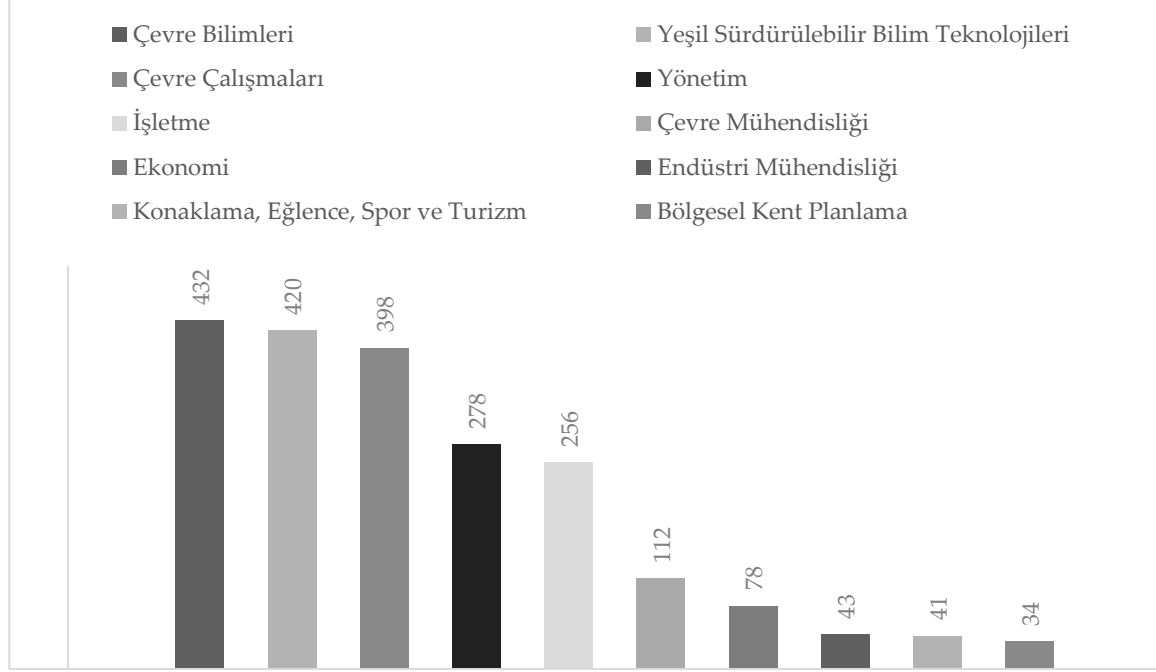
Şekil 2: Yayınların Son 10 Yıl İçerisindeki Dağılımı

Makale konusunun multidisipliner bir yapıda olması ve birçok farklı bilim dalı ve kategorinin kesişme noktasında bulunması sebebiyle konuyla ilişkili olan ve incelenen yayınların hangi WoS kategorisinde yer aldığını ortaya koymak, hangi bilim dalının konuyla daha çok ilgilendiğini ve ne kadar yayın yaptığını öğrenmek açısından önemlidir. Bu doğrultuda hazırlanan Şekil 3 incelendiğinde 432 yayımla “Çevre bilimleri” ilk sırada yer almaktadır. Bu disiplini sırası ile “Yeşil Sürdürülebilir Bilim Teknolojileri”, “Çevre çalışmaları”, “Yönetim” ve “İşletme” bilim dalları takip etmektedir. “Çevre bilimleri” ve “Yeşil Sürdürülebilir Bilim Teknolojileri” çalışma alanı olarak doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı, ekosistemlerin korunması, iklim değişikliği, hava ve su kalitesi gibi çevresel konuları ve bu konularda

gerçekleştirilen inovatif teknolojileri inceleyen disiplinler olması sebebiyle konuyla ilişkili yayınlar çoğunlukla bu kategorilerde yer almaktadır. Çalışmaların “Yönetim” ve “İşletme” disiplinlerinde yer alması ise özellikle son yıllarda artan kurumsal sosyal sorumluluk ve sürdürülebilir iş uygulamalarının giderek daha fazla önem kazanmasından kaynaklandığı düşünülmektedir (Çakıroğlu vd., 2022).

Şekil 3: Yayınların Kategorilere Göre Dağılımı

Makaleye konu olan yayınların hangi indekslerde yer aldığı Tablo 1’de gösterilmiştir. Makalelerin büyük bir çoğunluğu Social Sciences Citation Index (SSCI) ve Science Citation Index Expanded (SCI-EXPANDED) indeksinde yer almaktadır. Çalışma konusuyla ilgili makalelerin hem sosyal-beşerî bilimlerde hem iktisadi ve idari bilimlerde hem de doğa bilimlerinde yer alan disiplinler tarafından ele alınması sebebiyle makalelerin bu iki indeks arasında benzer oranda dağılım gösterdiği görülmektedir. Arts & Humanities Citation Index’de yer alan çalışmaların azlığı, çalışma konusunun bu indekste yer alan disiplinlerce çok da tercih edilmediğini göstermektedir.

Tablo 2: Yayınların İndexlere Göre Dağılımı

Sıra	İndex	Yayın Sayısı	% 1.389
1	Social Sciences Citation Index (SSCI)	824	59.323%
2	Science Citation Index Expanded (SCI-EXPANDED)	659	47.444%
3	Emerging Sources Citation Index (ESCI)	362	26.062%
4	Arts & Humanities Citation Index (A&HCI)	11	0.792%

İlgili konuya ilişkin en çok yayın yapan yazarlar (Tablo 2) incelendiğinde Çevreci ekonomi ve inovasyon alanlarında çalışan Afum, Ebenezer’in ilk sırada yer aldığı görülmektedir. İkinci sırada ise sürdürülebilir lojistik, üretim ve çevreci insan kaynakları gibi alanlarda çalışan Yaw Agyabeng-Mensah bulunmaktadır. Üçüncü sırada ise yine sürdürülebilir lojistik, üretim ve çevreci insan kaynakları alanında çalışan Charles

Baah bulunmaktadır. Bu üç yazarın yayınları incelediğinde birçok çalışmada ortak yazar oldukları görülmektedir.

Tablo 3: Konuyla İlişkili En Çok Yayın Yapan İlk 10 Yazar

Sıra	Yazar	Yayın Sayısı
1	Ebenezer Afum	10
2	Yaw Agyabeng-Mensah	10
3	Charles Baah	9
4	T.T. Yen Le	7
5	Asif Razzaq	7
6	Ahmad M. Manschadi	6
7	Srabanti Chowdhury	6
8	Prasanta Kumar Dey	6
9	Fernando A. F. Ferreira	5
10	Franco M. Francisca	5

Konuyla ilişkili yayınlar arasında en çok atıf alan makaleler Tablo 3'te gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde ilk sırada 749 atıf alan ve Martin (2016)'in Airbnb, Uber ve Freecycle gibi dijital uygulamaların oluşturduğu çevrimiçi paylaşım ekonomisi söyleminin sürdürülebilirliğini incelediği makale gelmektedir. İkinci sırada Klewitz ve Hensen'in (2014) ekolojik ve sürdürülebilirlik odaklı inovasyonları sistematik derleme aracılığıyla ortaya koyduğu çalışma bulunmaktadır. Tabloda yer alan Dangelico ve Pujari (2010), Bos-Brouwers (2010) Belas, Çera, Dvorský ve Čepel, (2021), Abbas ve Sağsan (2019) ve Jenkins (2009)'in çalışmaları küçük ve orta ölçekli imalat şirketlerinin yeşil ürün ve sürdürülebilirlik inovasyonu ile ilgilidir. Listenin geriye kalanında Bebbington ve Unerman (2018)'in Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleriyle ilgili gerçekleştirdiği makale ve Xu, Gao, Xu, Zhang ve Wang (2017)'in inovatif materyaller hakkında yayınladığı makale bulunmaktadır. Öte yandan listede yer alan yalnızca iki makale aynı dergide (Journal of Cleaner Production) yayınlanmıştır. Yayınların yüksek etki katsayısına sahip ve uluslararası indekslerde yer alan dergilerde yer alması, alanında özgün ve güncel çalışmalar olması ve yazarların geniş iş birliği ağı sebebiyle yüksek atıf aldığı düşünülmektedir.

Tablo 4: En Çok Atıf Alan İlk 10 Makale

Sıra	Makale	Atıf sayısı	Yıllık ortalama atıf sayısı
1	Martin, C. J. (2016). The sharing economy: A pathway to sustainability or a nightmarish form of neoliberal capitalism?. <i>Ecological economics</i> , 121, 149-159.	749	93.63
2	Klewitz, J., & Hansen, E. G. (2014). Sustainability-oriented innovation of SMEs: a systematic review. <i>Journal of cleaner production</i> , 65, 57-75.	677	67.7
3	Dangelico, R. M., & Pujari, D. (2010). Mainstreaming green product innovation: Why and how companies integrate environmental sustainability. <i>Journal of business ethics</i> , 95, 471-486.	622	44.43
4	Bos-Brouwers, H. E. J. (2010). Corporate sustainability and innovation in SMEs: Evidence of themes and activities in practice. <i>Business strategy and the environment</i> , 19(7), 417-435.	418	29.86
5	Bebbington, J., & Unerman, J. (2018). Achieving the United Nations Sustainable Development Goals: an enabling role for accounting research. <i>Accounting, Auditing & Accountability Journal</i> , 31(1), 2-24.	344	57.33
6	Belas, J., Čera, G., Dvorský, J., & Čepel, M. (2021). Corporate social responsibility and sustainability issues of small-and medium-sized enterprises. <i>Corporate Social Responsibility and Environmental Management</i> , 28(2), 721-730.	335	83.75
7	Cuerva, M. C., Triguero-Cano, Á., & Córcoles, D. (2014). Drivers of green and non-green innovation: empirical evidence in Low-Tech SMEs. <i>Journal of Cleaner Production</i> , 68, 104-113.	320	32
8	Xu, T., Gao, W., Xu, L. P., Zhang, X., & Wang, S. (2017). Fuel-free synthetic micro-/nanomachines. <i>Advanced Materials</i> , 29(9), 1603250.	295	42.14
9	Jenkins, H. (2009). A 'business opportunity' model of corporate social responsibility for small-and medium-sized enterprises. <i>Business ethics: A European review</i> , 18(1), 21-36.	249	16.6
10	Abbas, J., & Sağsan, M. (2019). Impact of knowledge management practices on green innovation and corporate sustainable development: A structural analysis. <i>Journal of cleaner production</i> , 229, 611-620.	243	48.6

Makalede ele alınan yayınların yazarları WoS veri tabanındaki atıf sayılarına dayalı olarak incelenmiştir. Bu doğrultuda belirlenen konularla ilişkili en az bir yayını bulunan en etkili 15 yazarın makale ve atıf sayıları Tablo 4'te yer almaktadır. Tabloda yer alan yazarların tamamı Şekil 3'te yer alan disiplinlerde ve alt disiplinlerde araştırma ve eğitim faaliyeti gerçekleştiren akademisyenlerdir. Bu akademisyenlerin aldığı atıf sayısının yüksek olmasındaki temel sebepler geniş iş birliği ağı oluşturmaları, alanla ilgili çok sayıda yayın üretmeleri ve yayınlarının çoğunlukla alandaki bakir kısımlarla ilgili olmasından kaynaklanmaktadır.

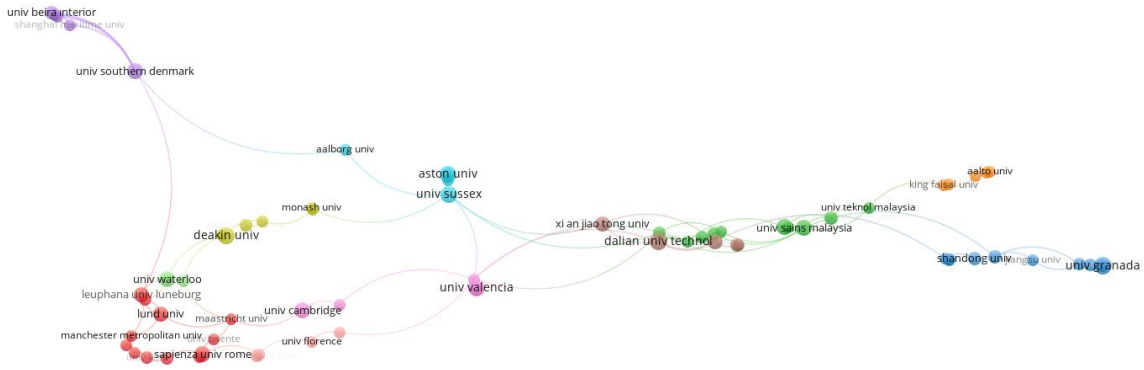
Tablo 5: En Çok Atıf Alan Yazarlar, Atıf Sayıları ve Bağlantı Gücü

Sıra	Yazar	Makale Sayısı	Atıf Sayısı	Bağlantı Gücü
1	Dangelico, Rosa Maria	3	893	6
2	Klewitz, Johanna	3	815	3
3	Hansen,Erik G.	3	798	3
4	Pujari, Devashish	2	769	30
5	Martin, Chris J.	1	749	2
6	Abbas, Jawad	4	531	18
7	Razzaq, Asif	7	505	0
8	Bos-Brouwers, Hilke Elke J.	1	418	20
9	Chowdhury,Soumyadeb	6	412	20
10	Dey,Prasanta Kumar	6	400	2
11	Del Rio Gonzalez, Pablo	2	381	18
12	De, Debashree	5	376	4
13	Dvorskiy, Jan	2	374	5
14	Belas, Jaroslav	3	354	1
15	Bebbington, Jan	1	344	1

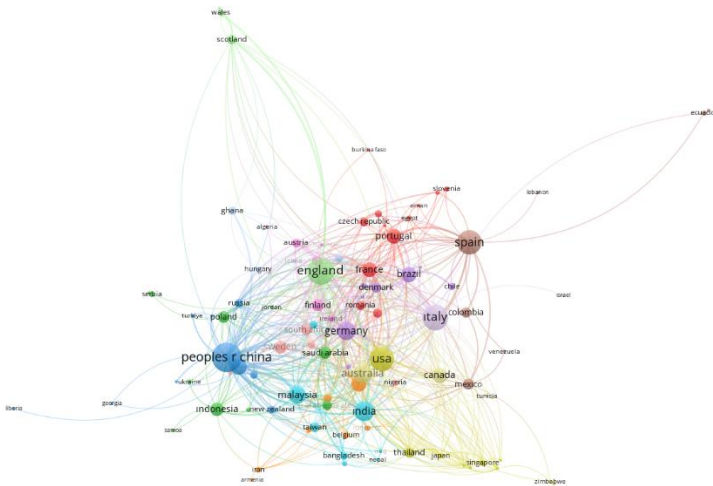
2.1.2. Bilim haritalandırma analizleri

2.1.2.1. Ortak yazar analizi (co authorship)

Yazarların iş birliğini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilen ortak yazar analizinde 4224 yazar arasında en az bir dokümana sahip olmak ve en az 100 atıf almış olmak kesme noktası olarak belirlenmiştir. Analiz sonucunda 171 bağlantı tespit edilmiştir. Şekil 4'te gösterilen haritada yazarlar arasındaki iş birliği temsil edilmektedir. Haritada yer alan dairelerin büyüklüğü bu alanda yazılan makale sayısına orantılı şekilde gösterilmiştir. Haritanın sağ üst köşesinde yer alan mor kümede, konuyla ilgili en çok yayın yapan Afum ve Agyabeng-Mensah yazar iş birliği yer almaktadır. Haritanın ortasında yer alan ve hem yazılan makale sayısı bakımından fazla hem de yazarlar arası bağlantı sayısı ortalamasının üstünde olan mavi kümede Dey, Chowdhury, Malesios, Budhwar, Ben Andelaziz ve Cheffi bulunurken kırmızı kümede Govindan, Kannan, Chiappetta, Singh, Latan, Del Guidice, Caputo, Scuotto, Carayan, De silva ve Khan'ın iş birliği yer almaktadır. En yoğun iş birliği ise Balwinder, Jat, Yadav, Kamboj, Mcdonald, Ladha, Sharma D., Gathala, Kumar ve Sharma P.'nin yer aldığı yeşil kümede bulunmaktadır. Çoğunlukla aynı disiplinde eğitim ve öğretim faaliyeti gösteren akademisyenler veya finans, ekonomi gibi aynı sektörde çalışan yazarlar ve daha önce farklı alanlarda ve konularda iş birliğinde bulunan yazarlar, çalışmanın konusuyla ilgili de birbirleriyle iş birliğinde bulunmuş ve birbirinden kopuk birçok farklı küme oluşmasına sebep olmuştur.

Şekil 5: Kurum İş Birliği Analizi

Şekil 6'da gösterilen haritada ülkeler arasındaki iş birliği temsil edilmektedir. Ülke iş birliği analizi için herhangi bir kesme noktası kullanılmamış en az 1 dokümanı olan 109 ülkenin tamamı ele alınmıştır. Tablo 5'te ise konuyla ilişkili en çok yayın yapılan ülkeler gösterilmiştir.

Şekil 6: Ülke İş Birliği Haritası

Şekil 5. ve Tablo 6. incelendiğinde en çok yayın yapan ülkelerin Çin Halk Cumhuriyeti, İngiltere, İtalya, Amerika Birleşik Devletleri ve İspanya olduğu görülmektedir. Bu 5 ülke 5 ayrı renk kümesiyle gösterilmiştir. Mavi kümede Çin Halk Cumhuriyeti, Rusya, Ukrayna, Afganistan, Gürcistan, Pakistan, Türkiye ve Liberya gibi Asya, Orta Doğu ve Afrika ülkeleri arasındaki iş birliği temsil edilmiştir. Sarı kümede ABD, Kanada, Avustralya, Tayland, Singapur, Japonya yer alırken yeşil kümede İngiltere, İskoçya, Galler bulunmaktadır. İtalya kendi başına bir kümede yer almasına bütün kümelerle ağ kurarak iş birliği içinde bulunmuştur. Çin, İngiltere ve ABD gibi gelişmiş ülkeler ve ekonomik büyüme potansiyeli yüksek olan ülkelerde (İtalya, Hindistan) tüketim alışkanlıklarının değişmesi ve israfa yönelik alışkanlıkların artması söz konusu ülkelerin sürdürülebilirliğini zayıflatmaktadır (Gürlük, 2010). Bu durumun önüne geçmek ve sürdürülebilirlikle ilgili etkili politikalar oluşturabilmek amacıyla bu alanda çalışmalara öncelik vermiştir. Ülkelerin birbiriyle iş birliği ise çoğunlukla coğrafi konuma veya ülkelerin bünyesinde bulundurduğu etnisite dağılımına paralel bir biçimde gerçekleşmektedir.

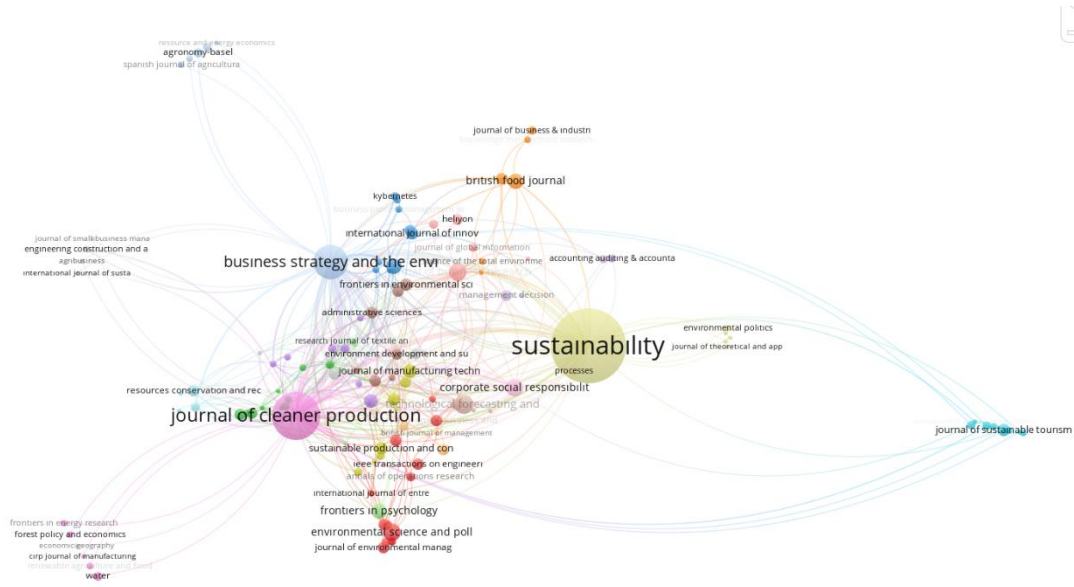
Tablo 6: Konuyla İlişkili En Çok Yayın Yapan Ülkelerin Sıralaması

Sıra	Ülke	Makale Sayısı	%1.389
1	Çin Halk Cumhuriyeti	183	13.175%
2	İngiltere	151	10.871%
3	İtalya	134	9.647%
4	Amerika Birleşik Devletleri	125	8.999%
5	İspanya	121	8.711%
6	Hindistan	83	5.976%
7	Avusturya	78	5.616%
8	Almanya	72	5.184%
9	Malezya	64	4.608%
10	Pakistan	53	3.816%
11	Kanada	52	3.744%
12	Hollanda	52	3.744%
13	Brezilya	51	3.672%
14	Fransa	46	3.312%
15	Portekiz	46	3.312%

2.1.2.2. Atıf analizi (citation analysis)

Makaleye dahil edilen yayınlara uygulanan kaynak atıf analizi (Citation Analysis) ile yayınların hangi kaynakları kullandığı ve kaynak arasındaki atıf ağları ortaya konulmuştur. Bu doğrultuda 567 kaynak arasında en az 10 atıf almış olma durumu kesme noktası olarak belirlenmiş ve 248 kaynağın yer aldığı kaynak atıf haritası oluşturulmuştur. Şekil 7’de en çok atıf alan kaynaklar sarı, pembe ve açık mavi renkleriyle temsil edilmiştir. En büyük daire ve en çok kullanılan kaynak sarı renkle gösterilen Sustainability (JCI= 0.68) dergisidir. Pembe renkle gösterilen Journal of Cleaner Production (JCI= 1.53) ikinci en çok kullanılan kaynak olurken açık mavi renkle gösterilen Business Strategy and Environment (JCI= 2.50) dergisidir. Bu üç dergi arasında en yüksek dergi atıf göstergesi (Journal Citation Indicator) Business “Strategy and Environment” dergisine aittir.

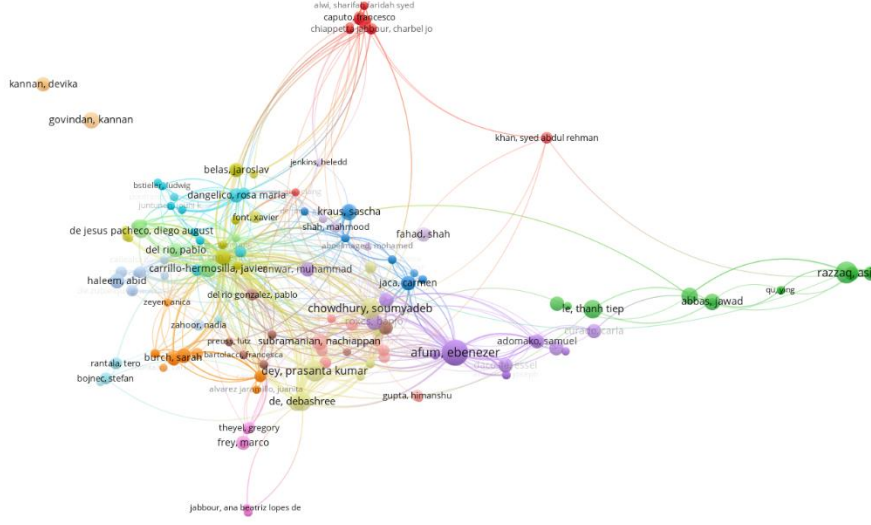
Şekil 7: Kaynak Atıf Ağı ve İlişkileri Haritası.

2.1.2.3. Yazar atıf analizi

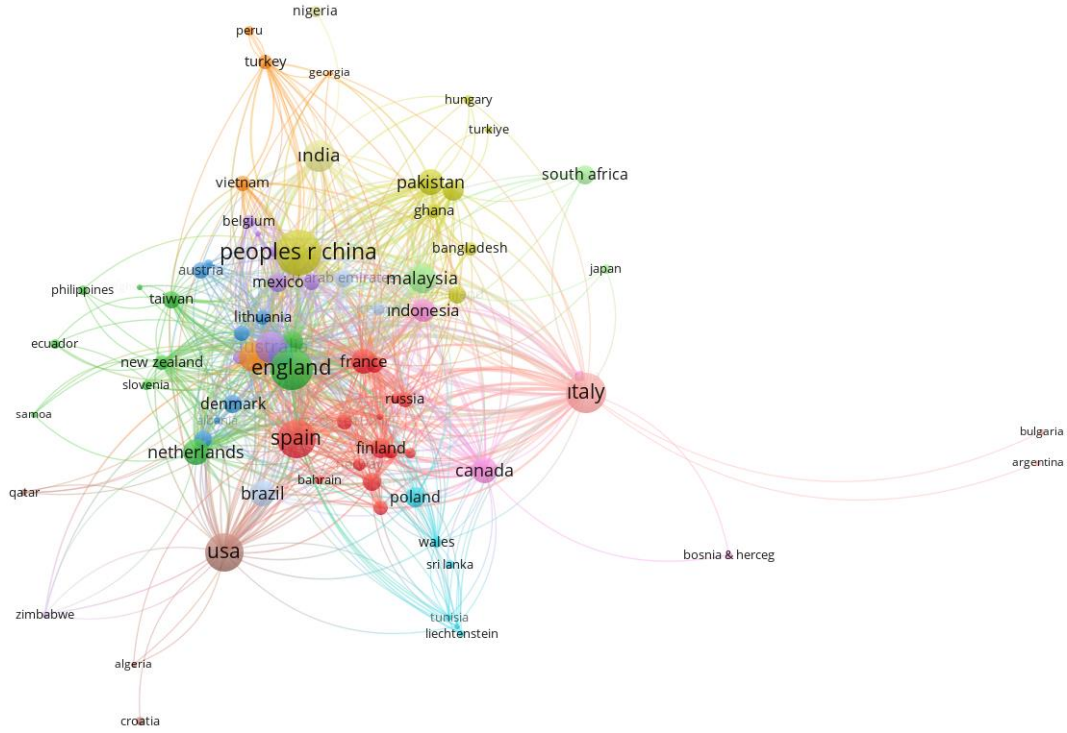
Yazarların atıf ağlarını ve ilişkilerini ortaya koymak amacıyla yazar atıf analizi uygulanmış ve 4224 atıf alan yazar içerisinde en az 50 atıf almış olmak durumu kesme noktası olarak belirlenmiştir. Kesme noktası uygulandıktan sonra 431 yazarın atıf ağları ve ilişkileri Şekil 7'de temsil edilmiştir. Haritada yer alan dairelerin büyüklüğü bu alanda yazılan makale sayısına orantılıyken dairelerin arasındaki bağlantı sayısı alınan atıf sayısına orantılı şekilde gösterilmiştir. Mor kümede yer alan Afum en büyük daireye sahipken haritanın ortasındaki mavi kümede yer alan Dangelico ve Pujari en yoğun bağlantı ağına dolayısıyla toplamda 1662 olarak en çok atıf sayısına sahip yazarlardır. Mavi kümede yer alan ve çoğunlukla sürdürülebilirlik odaklı inovasyon, çevreci lojistik, çevreci inovasyon ve sosyal medya odaklı inovasyon gibi konuları çalışan (Ludwig, Laura, Vito, Juntunen, Pontrandolfo) yazarlar doğrudan Dangelico, Pujari'den atıf almaktadır. Toplam 1613 atıf olarak ikinci en yoğun atıf ağına sahip yazarlar sarı kümede yer alan Hansen ve Klewitz'dir. Bu iki yazardan ise çoğunlukla İşletme yönetimi, ekonomi, finans, proje yönetimi ve tedarik ağı oluşturma gibi alanlarda çalışan yazarlar (Belas, Corrons, Dey, Chrisovalantis, De) tarafından alıntılanmaktadır.

Şekil 8: Yazar Atıf Ağı Haritası

Ülkeler arasındaki ilişkileri ve atıf ağlarını ortaya koymak amacıyla ülke atıf analizi uygulanmış ve 109 ülke arasında sadece bir dokümana sahip olmak durumu kesme noktası olarak belirlenmiştir. Haritada yer alan dairelerin büyüklüğü bu alanda yazılan makale sayısına orantılıyken dairelerin arasındaki bağlantı sayısı alınan atıf sayısına orantılı şekilde gösterilmiştir. Haritanın ortasında yer alan ve yeşil renkle gösterilen İngiltere en yoğun ve en geniş bağlantı ağına sahip dairedir. Bu bağlamda İngiltere 4873 atıfla en çok atıf alan ülkedir. Haritanın sağında yer alan ve açık pembe renkle gösterilen İtalya ikinci en yoğun ve geniş bağlantı ağına sahip olan ülkedir. İtalya'nın atıf sayısı ise 4217'dir. Haritanın üst tarafında yer alan Çin Halk Cumhuriyeti üçüncü en yoğun ve geniş bağlantı ağına sahiptir. Çin'in atıf sayısı 3446'dır. Haritanın alt tarafında yer alan Amerika Birleşik Devletleri ise dördüncü en geniş ve yoğun bağlantı ağına sahiptir. ABD'nin atıf sayısı ise 3130'dur. İngiltere, İtalya, Çin ve ABD neredeyse tüm kümelerle atıf ağı ilişkisine sahip olmasına karşın bu ülkelerin kümelerinde yer alan diğer ülkelerin çoğunlukla coğrafi konumlarına, sosyal etnisitesine ve siyasal olarak ortak politikalar yürüttüğü ülkelerle atıf ilişkisi içinde olduğu görülmektedir.

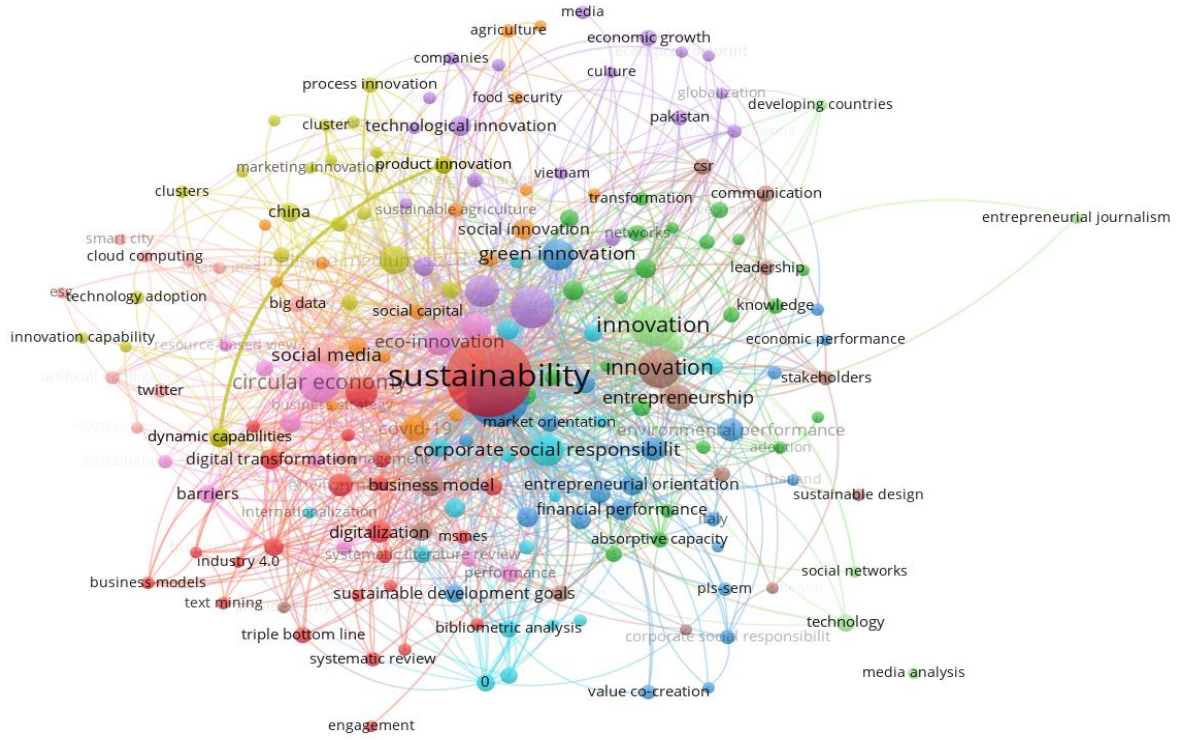
Şekil 9: Ülke Atıf Haritası

2.1.2.4. Anahtar kelime analizi (co-occurrence veya co word analysis)

Anahtar kelimelerin kullanım sıklığını ve aralarındaki ilişkileri ortaya koymak amacıyla kelime analizi uygulanmıştır. Veri setinde toplamda 4251 anahtar kelime yer alırken en az 5 kez kullanılmış olma durumu kesme noktası olarak belirlenmiş ve 189 kelimeye ulaşılmıştır. “Sustainability” kelimesi 337 kez kullanılarak en çok kullanılan kelime olmuştur. Aynı en geniş bağlantı ağına sahip kelimedir. İkinci sırada küçük ve orta ölçekli işletmeleri betimlemek için kullanılan “SMES”, “small and medium-sized enterprises”, “sme” ve “small and medium enterprises” kelimeleri yer almaktadır. Bu kelimeler toplamda 270 kez kullanılmıştır. Öte yandan farklı dillerde büyük ve küçük biçimlerinin kullanımı farklı olan “I” harfi nedeniyle inovasyon kelimesi iki farklı biçimde “Inovation” ve “İnovation” şeklinde haritada yer almaktadır. Bu kelimenin iki farklı biçimi toplamda 149 kez kullanılmıştır. “Circular economy” ise sustainability kelimesi gibi tek biçimde kullanılan kelimeler arasında 71 kez kullanılarak ikinci en çok kullanılan kelime olmuştur.

Şekil 10: Anahtar Kelime Haritası

3. Sonuç

Medyanın sürdürülebilirlik kavramıyla ilişkili olarak toplumu bilinçlendirmek, çevreci ve yeşil üretim faaliyetleri yürütmek, sürdürülebilir gelişmeye yönelik inovasyonları gerçekleştirmek veya duyurmak ile sürdürülebilir gelişmeye dayalı bir yapılanmaya sahip olmak gibi birden fazla görevi bulunmaktadır.

Bu çalışmada Web of Science indeksinde yer alan ve sürdürülebilirlik, medya, yeni medya ve inovasyonla ilgili olan erken erişim, derleme ve araştırma makalelerinin tamamı bibliyometrik analize tabi tutulmuş ve literatürde konuyla ilgili çalışmaların durumunu ve eğilimlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda 2002-2023 yılları arasında yayınlanan ve veri setine uygunluk açısından kabul gören "1329" makale analize tabi tutulmuş ve önde gelen çalışmalar, yazarlar, disiplinler, ülkeler ve bu değişkenler arasındaki iş birlikleri ve ilişkiler görselleştirilerek ortaya konulmuştur.

Analiz sonuçlarında konuyla ilgili çalışmaların 2017 yılı ve sonrasında istikrarlı bir yükselişe geçtiği görülmektedir. Sürdürülebilirlik alanında yapılan diğer bibliyometrik analizlerle (Çelik ve Canoğlu, 2019; Nobanee vd., 2021; Hossain vd., 2022), paralel bir sonuç ortaya çıkmıştır. Konuyla ilişkili yayınlar en çok "Çevre Bilimleri" disiplininde ve Social Sciences Citation Index (SSCI) indeksinde yer almaktadır. Çevreci ekonomi ve inovasyon alanlarında çalışan Ebenezer Afum konuyla ilgili en çok yayın yapan yazar olurken, küçük ve orta ölçekli işletmelerin sürdürülebilir inovasyonları ile ilgili çalışan Rosa Maria Dangelico en çok atıf alan yazardır. Konuyla ilgili en çok atıf alan yayın Martin (2016)'in "Ecological economics" dergisinde yayınlanan, Airbnb, Uber ve Freecycle gibi dijital uygulamaların oluşturduğu çevrimiçi paylaşım ekonomisi söyleminin sürdürülebilirliğini incelediği "The sharing economy: A pathway to sustainability or a nightmarish form of neoliberal capitalism?" isimli makalesidir. Ortak yazar analizinde en çok iş birliği

oluşturan iki yazar Ebenezer Afum ve Yaw Agyabeng-Mensah olurken çalışmada yer alan her makale başına 2'den fazla yazar düşmektedir. Kurum iş birliğinde ise Dalian Üniversitesi en çok çalışma yapan üniversite olup Deakin, Deaft Teknoloji ve Oxford Üniversiteleri ile yoğun iş birliği içerisinde. Konuyla ilgili en fazla çalışmanın yapıldığı ülkeler Çin Halk Cumhuriyeti, İngiltere, İtalya ve Amerika Birleşik Devletleri'dir. Bu sonuç sürdürülebilirlikle ilişkili diğer bibliyometrik analizleri doğrulamaktadır (Villamizar vd., 2019; Nobanee vd., 2021; Hossain vd., 2022; Kocabaş ve Alkan, 2020; Doğru vd., 2019). Öte yandan yapılan çalışma sayısından farklı olarak en çok atıf alan ülkenin İngiltere olduğu görülmektedir. Makalelerde 337 kez kullanılarak en çok tekrar edilen kelime "Sustainability" olmuştur.

Çalışmaya ait bazı sınırlılıklar bulunmaktadır. Çalışmanın veri setini oluşturan 1329 makaleye 5 Eylül 2023 tarihinde ulaşılmıştır. Bu tarihten sonra ilgili anahtar kelimelerle ve çalışma konusuyla ilişkili Web of Science veri tabanına eklenen yeni makaleler farklı bulguların elde edilmesine yol açabilecektir. Dolayısıyla elde edilen bulguların farklılaşması olasıdır.

Çalışmada yalnızca erken erişimde olan veya yayınlanmış derleme ve araştırma makaleleri seçilmiş, konuyla ilişkili kitap bölümleri, editoryal materyaller veya konferans bildirimleri çalışmaya dahil edilmemiştir. Bulguların görselleştirilmesi sırasında, görsellerin anlaşılabilir ve detaylı olması sebebiyle belirli kesme noktaları kullanılmıştır.

Bu çalışma TÜBİTAK (Proje numarası. 122G088) tarafından desteklenmektedir.

Finansman/ Grant Support

Yazar(lar) bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

The author(s) declared that this study has received no financial support.

Çıkar Çatışması/ Conflict of Interest

Yazar(lar) çıkar çatışması bildirmemiştir.

The authors have no conflict of interest to declare.

Yazarların Katkıları/Authors Contributions

Çalışmanın Tasarlanması: Yazar-1 (%30), Yazar-2 (%30), Yazar-3 (%20), Yazar-4 (%20)

Conceiving the Study: Author-1 (%30), Author-2 (%30), Author-3 (%20), Author-4 (%20)

Veri Toplanması: Yazar-1 (%20), Yazar-2 (%30), Yazar-3 (%20), Yazar-4 (%30)

Data Collection: Author-1 (%20), Author-2 (%30), Author-3 (%20), Author-4 (%30)

Veri Analizi: Yazar-1 (%20), Yazar-2 (%40), Yazar-3 (%20), Yazar-4 (%20)

Data Analysis: Author-1 (%20), Author-2 (%40), Author-3 (%20), Author-4 (%20)

Makalenin Yazımı: Yazar-1 (%20), Yazar-2 (%30), Yazar-3 (%20), Yazar-4 (%30)

Writing Up: Author-1 (%20), Author-2 (%30), Author-3 (%20), Author-4 (%30)

Makale Gönderimi ve Revizyonu: Yazar-1 (%50), Yazar-2 (%20), Yazar-3 (%10), Yazar-4 (%20)

Submission and Revision: Author-1 (%50), Author-2 (%20), Author-3 (%10), Author-4 (%20)

Açık Erişim Lisansı/ Open Access License

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY NC).

Bu makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC) ile lisanslanmıştır.

Kaynaklar

Abbas, J., & Sağsan, M. (2019), Impact Of Knowledge Management Practices On Green İnnovation And Corporate Sustainable Development: A Structural Analysis, *Journal Of Cleaner Production*, 229, s.611-620.

Akgül Arslan, E. (2022), Siyasal Hayattan Örneklerle Türkiye'de Yeni Medyanın Gücü. *19 Mayıs Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (3) , s.272-281.

- Aknin, A., Géronimi V., P. Schembri, G. Forger, P. Méral. 2002, "Environnement et Développement – Quelques Réflexions Autour du Concept de Développement Durable". In *Développement Durable ? Doctrines, Pratiques, Evaluations*, Ed. J.Y Martin, s.51-71. Montpellier: IRD
- Albayrak, G. (2023), Yeşil Ekonomi Alanında Yazında Yayınlanmış Makalelerin Bibliyometrik Analizi, *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (32), s.347-367.
- Auzins, A. ve Vanags, J. 2012, "Analytical Assessment of Sustainable Development Concept", *Scientific Journal of RTU Geomatics* 8: s.49-53.
- Bal, P., Ayas, M. Ö., Bozaykut Buk, T., Yavuz Tiftikçigil, B., ve Afacan Fındıklı, M. (2022), Sürdürülebilir Kalkınma Bağlamında Uluslararası Üniversite Sıralama İndeksleri Ve Türkiye'deki Üniversiteler.
- Baldini, M. (2000), *İletişim Tarihi*, (Çev.: G. Batuş), İstanbul: Avcıol Basım Yayın.
- Bebbington, J., ve Unerman, J. (2018), Achieving The United Nations Sustainable Development Goals: An Enabling Role For Accounting Research, *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 31(1), s.2-24.
- Belas, J., Čera, G., Dvorský, J., & Čepel, M. (2021), Corporate Social Responsibility And Sustainability Issues Of Small-And Medium-Sized Enterprises, *Corporate Social Responsibility And Environmental Management*, 28(2), s.721-730.
- Bos-Brouwers, H. E. J. (2010), Corporate Sustainability And Innovation In Smes: Evidence Of Themes And Activities In Practice, *Business Strategy And The Environment*, 19(7), s.417-435.
- Boschele, F. A. (2020), Sürdürülebilirlik, Tüketim Ve Medya, *İnsan Ve İnsan*, 7(26), s.11-23.
- Bozlağan, R. (2004), "Sürdürülebilir Gelişme Üzerine Yapılan Tartışmalara Bir Bakış", *Atatürk Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi*, 18(3-4): s.1-19.
- Calcagni, F., Amorim Maia, A. T., Connolly, J. J. T., & Langemeyer, J. (2019), Digital Co-Construction Of Relational Values: Understanding The Role Of Social Media For Sustainability, *Sustainability Science*, 14(5), s.1309-1321.
- Center on Sustainable Consumption an Production. (2010), Integrating Sustainability Themes into Media.: http://www.scp-centre.org/fileadmin/content/files/publications/SCP_in_the_media_Report_CSCP.pdf, (Erişim Tarihi:19.09.2023).
- Chen, Y. S., Lai, S. B., ve Wen, C. T. (2006), The Influence Of Green Innovation Performance On Corporate Advantage In Taiwan, *Journal Of Business Ethics*, 67(4), s.331-339.
- Ciegis, R., J. Ramanauskiene ve B. Martinkus. (2009), "The Concept Of Sustainable Development And, Its Use For Sustainability Scenarios", *Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics* 2, s.28-37.
- Crowley D. ve Heyer P. (2010), *İletişim Tarihi*, Çev.Berkay Ersöz, Ankara: Phoenix
- Cuerva, M. C., Triguero-Cano, Á., ve Córcoles, D. (2014), Drivers Of Green And Non-Green Innovation: Empirical Evidence In Low-Tech Smes. *Journal Of Cleaner Production*, 68, s.104-113.
- Çakıroğlu, I., Öztekin, M. Y., ve Pirtini, S. (2022), Sürdürülebilir Pazarlama Yaklaşımıyla Kurumsal Sosyal Sorumluluğun Boyutları Açısından İşletmelerin Sektörel Bazda Öne Çıkan Faaliyetlerine İlişkin Bir Uygulama, *Journal Of Research In Business*, 7(2), 421-458.
- Çınar, M. (2014), Az Gelişmiş Ülkeler ve Sürdürülebilir Kalkınma, *Aydınlanma* 1923, 49(49), s.9-14.
- Dangelico, R. M., ve Pujari, D. (2010), Mainstreaming Green Product Innovation: Why And How Companies Integrate Environmental Sustainability, *Journal Of Business Ethics*, 95, s.471-486.

- Dernbach, J. C. 2001, Sustainable Development: Now More Than Ever, Washington: *Environmental Law Institute*.
- Doğru, M., Güzeller, C. O., ve Çelik, M. (2019), A Bibliometric Analysis İn The Field Of Sustainable Development And Education From Past To Present. *Adıyaman University Journal Of Educational Sciences*, 9(1), s.42-68.
- Donthu, N., Kumar, S., ve Pattnaik, D. (2020), Forty-Five Years Of Journal Of Business Research: A Bibliometric Analysis, *Journal Of Business Research*, 109(1), s.1-14.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., ve Lim, W. M. (2021b), How To Conduct A Bibliometric Analysis: An Overview And Guidelines. *Journal Of Business Research*, 133, s.285-296.
- Donthu, N., Kumar, S., Pandey, N., ve Lim, W. M. (2021a), Research Constituents, İntellectual Structure, And Collaboration Patterns İn Journal Of International Marketing: An Analytical Retrospective. *Journal Of International Marketing*.
- Emrealp, S. (2005), *Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler El Kitabı*. 2. Baskı. İstanbul:Birmat.
- Gedik, Y. (2020), Sosyal, Ekonomik ve Çevresel Boyutlarla Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma, *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 3(3), s.196-215.
- Gürlük, S. (2010), "Sürdürülebilir Kalkınma Gelişmekte Olan Ülkelerde Uygulanabilir Mi?", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(2), s.85-99.
- Holborn, Louise W. (1942), "Printing And The Growth Of A Protestant Movement in Germany From 1517 To 1524", *Church History*, 11(2), s.123-137.
- Hossain, S., Batcha, M. S., Atoum, I., Ahmad, N., ve Al-Shehri, A. (2022), Bibliometric Analysis Of The Scientific Research On Sustainability İn The İmpact Of Social Media On Higher Education During The COVID-19 Pandemic. *Sustainability*, 14(24), s.16388.
- Innis, H. A. (2006), *İmparatorluk ve İletişim Araçları*, Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Işık, M. (2012), *Kitle İletişim Teorilerine Giriş*, Eğitim Yayınevi.
- Jenkins, H. (2009), A 'business Opportunity' model Of Corporate Social Responsibility For Small-And Medium-Sized Enterprises, *Business Ethics: A European Review*, 18(1), s.21-36.
- Kaya, M. (2020), Protestan Reformunun Almanya'da Ortaya Çıkış Süreci, *Anasay*, (11), s.171-188.
- Kayakuş, M., ve Yiğit Açıkgöz, F. (2022). Classification of News Texts by Categories Using Machine Learning Methods. *Alphanumeric Journal*, 10(2), 155-166.
- Kayakuş, M., ve Yiğit Açıkgöz, F. (2023), Twitter'da makine öğrenmesi yöntemleriyle sahte haber tespiti, *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(2), 1017-1027.
- Kayakus, M., Terzioğlu, M., Erdogan, D., Zetter, S. A., Kabas, O., ve Moiceanu, G. (2023), European Union 2030 Carbon Emission Target: The Case of Turkey, *Sustainability* 2023, 15, s.13025.
- Kayakuş, M., Erdoğan, D., ve Terzioğlu, M. (2023), Predicting The Share of Tourism Revenues İn Total Exports, *Alphanumeric Journal*, 11(1), s.17-30.
- Klewitz, J., ve Hansen, E. G. (2014), Sustainability-Oriented İnnovation Of Smes: A Systematic Review, *Journal Of Cleaner Production*, 65, s.57-75.
- Kocabaş, C., ve Alkan, G. (2020), Sürdürülebilir Kalkınma Alanındaki Yayınların R Programı ile Bibliyometrik Analizi, *OPUS International Journal of Society Researches*, 16(29 Ekim Özel Sayısı), s.3714-3732.

- Kurutkan, M. N. ve Orhan, F. (2018), Kalite Prensiplerinin Görsel Haritalama Tekniğine Göre Bibliyometrik Analizi. *Sage*, 1, 7- 14.
- MacCoun, R. J. (1998), Biases In The Interpretation And Use Of Research Results, *Annual Review Of Psychology*, 49(1), s.259-287.
- Martin, C. J. (2016), The Sharing Economy: A Pathway To Sustainability Or A Nightmarish Form Of Neoliberal Capitalism?, *Ecological Economics*, 121, s.149-159.
- McLuhan, M., ve Povers, B. R. (2001), *Global Köy* (Çev: B. Öcal Düzgören) İstanbul: Scala Yayınları.
- Merigó, J. M., Mas-Tur, A., Roig-Tierno, N. ve Ribeiro-Soriano, D. (2015), A Bibliometric Overview Of The Journal Of Business Research Between 1973 And 2014, *Journal Of Business Research*, 68(12), s.2645-2653.
- Merkel, J., Litten, L., ve Litten, L. (2007). *The Sustainability Challenge*, İçinde L. Litten & D. Terkla (Derleme), Advancing Sustainability In Higher Education: New Directions For Institutional Research, No. 134, 7-26. San Francisco: Wiley Periodicals.
- Merriman, John (2010), *A History Of Modern Europe: From Renaissance To The Present*, New York: W. W. Norton & Company.
- Muñoz-Villamizar, A., Solano, E., Quintero-Araujo, C., & Santos, J. (2019), Sustainability And Digitalization In Supply Chains: A Bibliometric Analysis, *Uncertain Supply Chain Management*, 7(4), s.703-712.
- Nobanee, H., Al Hamadi, F. Y., Abdulaziz, F. A., Abukarsh, L. S., Alqahtani, A. F., AlSubaey, S. K., ve Almansoori, H. A. (2021), A Bibliometric Analysis Of Sustainability And Risk Management, *Sustainability*, 13(6), s.3277.
- Okubo, Y. (1997), Bibliometric Indicators And Analysis Of Research Systems: Methods And Examples.
- Ozmehmet, E. (2008), Dünyada ve Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımları, *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 3(12), s.1853-1876.
- Özcüre, G. (2014), Rio+ 20 Sonuç Bildirgesi'nin Okyanuslar ve Denizler Bölümü; "İstedığımız Gelecek mi?", *Kent Akademisi*, 7(18), s.49-60.
- Öztürk, O. (2021), Bibliyometrik Araştırmaların Tasarımına İlişkin Bir Çerçeve in O. Öztürk ve G. Gürler (Ed.), *Bir Lİteratür İncelemesi Aracı Olarak Bibliyometrik Analiz* içinde (254-296). Ankara: Nobel
- Pritchard, A. (1969), Statistical Bibliography Or Bibliometrics? *Journal of Documentation*, 25 (4).
- Programmes des Nations Unies pour l'Environement. (2005), Communiquer sur le Developement Durable. <http://www.unep.fr/shared/publications/pdf/DTIx0730xPA-CommunicatingFR.pdf>
(Erişim Tarihi:19.09.2023)
- Schaff, P. (2002), *History Of The Christian Church: The German Reformation*, Vol. 7. Ccel.
- Taylan, H. H., ve Arklan, Ü. (2008), Medya ve Kültür: Kültürün Medya Aracılığıyla Küreselleşmesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), s.86-97.
- Turgut, N. (1998), "Sürdürülebilir Kalkınmanın Sağlanmasında Katılımın Önemi", Cemal Mihçioğlu'na Armağan *SBFD* 52, (1-4): s.701-715.
- Union de la Presse Francophone. (2012), Media et Développement Durable. <http://www.pressefrancophone.org/index.php/agenda/lyon-medias-et-developpement-durable>
(Erişim Tarihi:15.09.2023)

- Union de la Presse Francophone. 2012. Media et Développement Durable. <http://www.pressefrancophone.org/index.php/agenda/lyon-medias-et-developpement-durable> (Erişim Tarihi:15.04.2023)
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.[UNESCO]. 2003. UNESCO's basic texts on the information society. Paris: UNESCO. http://www.amarc.org/documents/books/WSIS_Basic_Texts.pdf, (Erişim Tarihi:15.08.2023)
- Üngör, Ç. (2020), (Ed.:Y. Taşkın) *Medya ve Siyaset*, Siyaset içinde (ss. 381-391), İstanbul: İletişim Yayınları
- Verma, S., ve Gustafsson, A. (2020), Investigating The Emerging COVID-19 Research Trends In The Field Of Business And Management: A Bibliometric Analysis Approach, *Journal Of Business Research*, 118, s.253-261.
- Walid, A., S. Chamhuri, N. Damanhuri, A. Nasrah ve I. Rabiul. (2012), "Understanding Sustainability: Synergetic Views from Environmental and Ecological Economics", *Advances in Environmental Biology*, 6 (5), s.1659-1668.
- Whitehouse, M. (2009), "Measuring Change in Media Systems: The Media Sustainability Index", In *Media Matters Perspectives on Advancing Governance & Development from the Global Forum for Media Development*, Ed. Mark Havey, 76-80. Beijing: Internews Europe.
- Xu, T., Gao, W., Xu, L. P., Zhang, X., ve Wang, S. (2017), Fuel-Free Synthetic Micro-/Nanomachines, *Advanced Materials*, 29(9), s.1603250.
- Yılmaz, H. ve Yücel, T. (2022), Sürdürülebilir Kalkınmanın Sağlanmasında Uluslararası Çalışmalar ve Eleştirileri, *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 5 (3), s.691-702.